

หิริ โอตตปปะกับการแก้ปัญหาสังคม

Hiri Ottappa and Social Problems Solving

: สุดใจ ภูงลี*

บทคัดย่อ

หิริ โอตตปปะ ชื่อว่า “โลกपालธรรม” เพราะเป็นธรรมที่คุ้มครองโลกคือหมู่มสัตว์ไม่ให้ทำความชั่ว ไม่ให้โลกเสื่อมสูญไปจากศีลธรรม ไม่ให้มนุษย์มีพฤติกรรมเหมือนสัตว์ และชื่อว่า “สุกขาธรรม” เพราะทำให้คนชาวสะอาด ทั้งกาย วาจา และจิตใจโดยหิริโอตตปปะนี้เป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการแก้ปัญหาของสังคม เพราะมุ่งแก้ที่ต้นเหตุ คือแก้ที่จิตใจของบุคคลนั้น ๆ เนื่องจากจิตใจจะส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง หากจิตใจของคนในชาตินั้นดีแล้ว กฎหมายใด ๆ ก็ไม่มีความหมาย เนื่องจากเขาเหล่านั้น จะควบคุมพฤติกรรมของตนได้ด้วยเหตุผลเชิงจริยธรรมในจิตใจของพวกเขาเอง ทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ ซึ่งปัญหาสังคมทั้งหลายสามารถแก้ได้ด้วยการพัฒนาจิตลักษณะเป็นสำคัญ ควบคู่กับการรณรงค์ให้ครอบครัวช่วยเหลือในการอบรมเลี้ยงดู วางมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านการให้ความรู้การพัฒนาเจตคติ และการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต โดยต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนเพื่อให้เห็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต

คำสำคัญ: 1. หิริ โอตตปปะ 2. โลกपालธรรม 3. ปัญหาสังคม

Abstract

Hiri Ottappa are called “Lokapala Dhamma” because they protect the world i.e. human beings not to commit all all evil things, not to fade away from morality, and not to behave as a wild animal. They are also called “Sukka Dhamma” because they purify a man’s body, speech and mind. These Hiri and Ottappa are related to social problem’s solving due to they solve the cause of problem i.e. the mind of that person, hence the mind directly affects behavior of the person. Law or any rules in this world are useless if the minds of all people are good enough since they can control their own behavior with stages of morality in their mind both in public

* อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย (Email: sudjaipookonglee@gmail.com)

and hidden places. Social problems can be solved by personal psychological factors development, along with family support by training and taking care of their children, using any measures to change their behavior by educating, developing their affective domain and strengthening psychological immune in them by making good relationship among their friends as a good idol for living.

Keywords: 1. Hiri Ottappa 2. Lokapala Dhamma 3. Social problem

บทนำ

ประเทศไทยนับได้ว่ามีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ มีวัดวาอารามมากมายทั่วประเทศ มีพระภิกษุ จำนวน 298,580 รูป สามเณร จำนวน 59,587 รูป ทั่วประเทศ (จำนวนพระภิกษุ-สามเณร ประจำปี 2558: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด) มีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมากถึง 95 เปอร์เซ็นต์อีกด้วย (จำนวนประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป จำแนกตามศาสนา เพศ และภาค ปี 2554 และ 2557: สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

ถึงแม้จะยังไม่ได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใดเลยก็ตาม ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่น่าจะปลอดภัยและน่าท่องเที่ยวมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และยังมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับมากมาย แต่เพราะสาเหตุใด? ในการศึกษาสถิติปัญหาสังคมในรอบ 10 ปี จนถึงปัจจุบัน กลับพบความจริงว่ามีปัญหาสังคมมากมาย หลากหลาย สลับซับซ้อน และน่าตกใจเป็นอย่างยิ่งในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งปัญหาเหล่านั้นยังไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกต้อง เนื่องจากยังมีสถิติปัญหาของสังคมแบบเดิม ๆ ต่อเนื่องตลอด 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง หิริ โอตตปปะ ว่าเป็นธรรมคุ้มครองโลก เพราะเชื่อว่า โลกปาธธรรม กล่าวคือช่วยป้องกันโลกไม่ให้วุ่นวาย ไม่ให้มีพฤติกรรมเหมือนสัตว์ป่า มีภูมิคุ้มกันในตนเอง โดยเฉพาะด้านจิตใจ จะเป็นการป้องกันปัญหาที่ยั่งยืน ดังนั้นสังคมควรส่งเสริม ปลูกฝัง และสร้างความตระหนักแก่สังคมให้มีความละเอียดใจในการทำความชั่ว และเกรงกลัวต่อผลของการทำชั่วนั้น จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และยั่งยืนสืบไป

ปัญหาหลักของสังคมในปัจจุบัน

ในที่นี้จะยกตัวอย่างปัญหาใหญ่ ๆ ของสังคมไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ตามลำดับดังต่อไปนี้

สถิติการรับแจ้งและจับกุมกลุ่มคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ จำแนกตามประเภทคดีที่รับแจ้ง ทัวราชอาณาจักร พ.ศ. 2549-2558 (Statistics of Reported and Arrested for the Violence Crime Group by Type of Reported Cases, Whole Kingdom 2006-2015)

ประเภทคดี	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	Type of Cases
	รับแจ้ง (Reported)										
รวม	8,738	7,997	6,637	5,927	5,530	4,557	4,760	4,744	4,148	3,875	Total
ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	4,687	4,436	3,974	3,703	3,654	3,178	3,217	2,927	2,648	2,228	Murder
ปล้นทรัพย์	1,244	932	711	579	471	283	383	345	371	364	Gang robbery
ชิงทรัพย์	2,319	2,034	1,732	1,415	1,167	791	951	1,182	919	1,044	Robbery
ลักพาเรียกค่าไถ่	11	21	16	5	7	9	9	12	19	7	Kidnapping
วางเพลิง	477	574	204	225	231	297	200	278	191	232	Arson
	จับ (Arrested)										
รวม	3,774	3,697	3,410	3,214	3,046	2,342	2,767	3,060	2,694	2,774	Total
ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	1,888	1,911	1,920	1,811	1,765	1,476	1,742	1,806	1,634	1,570	Murder
ปล้นทรัพย์	687	561	406	386	335	186	271	259	283	281	Gang robbery
ชิงทรัพย์	1,068	1,029	951	892	811	512	631	835	640	756	Robbery
ลักพาเรียกค่าไถ่	5	15	13	3	3	7	7	11	15	6	Kidnapping
วางเพลิง	126	181	118	122	132	162	116	149	122	161	Arson

แหล่งที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1) ปัญหาอาชญากรรม มีสถิติการรับแจ้งและจับกุมคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ จำแนกตามคดีที่รับแจ้งทัวราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2558 แบ่งเป็นประเภทคดี ดังนี้ ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ลักพาเรียกค่าไถ่ วางเพลิง รวมคดีที่ได้รับแจ้งทั้งสิ้น 56,913 คดี และจับกุมได้เพียง 30,778 คดีเท่านั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา มีสถิติสูงสุดทุกปี เมื่อเทียบกับคดีอื่น ๆ มีถึง 34,652 คดี คิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 60.89 เปอร์เซนต์ของคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมด รองลงมาคือคดีชิงทรัพย์ มี 13,554 คดี คิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 44.04 เปอร์เซนต์ (WWW.service.nso.go.th ค้นพบเมื่อ 13 มีนาคม 2560) ซึ่งคดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาเป็นคดีที่น่าวิตกเป็นอย่างยิ่ง ถือเป็นคดีอุกฉกรรจ์ แสดงให้เห็นถึง

ความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจของผู้กระทำความผิดเป็นอย่างยิ่ง กล่าวได้ว่าบุคคลเหล่านั้นไม่มีความละเอียดใจในการทำชั่วและเกรงกลัวต่อผลของความชั่วแม้แต่น้อย สังคมจะสงบสุขได้อย่างไรหากบุคคลประเภทนี้เพิ่มมากขึ้น ๆ

2) ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการทิ้งทารกแรกเกิด โดยมีการสำรวจแนวโน้มการคลอดบุตรของมารดาวัยรุ่น พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2558 พบว่า มารดาวัยรุ่นมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ถึงอายุ 19 ปี ในปี พ.ศ. 2554 มีอัตรา 49.70 : 1,000 (พันคน) ในปี พ.ศ. 2555 มีอัตรา 50.50 ต่อ 1 พันคน ในปี พ.ศ. 2556 มีอัตรา 47.80 ต่อ 1 พันคน ในปี พ.ศ. 2557 มีอัตรา 46.30 ต่อ 1 พันคน และในปี พ.ศ. 2558 มีอัตรา 47.90 ต่อ 1 พันคน (<http://dashboard.m-society.go.th/asp> ค้นพบ

เมื่อ 13 มีนาคม 2560) นับว่าเป็นสถิติที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นขาดความละเอียดใจในการทำสิ่งไม่ดี และมีโทษ จึงมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และไม่มี ความกลัวต่อปัญหาที่ตามมา เช่น ปัญหาการตั้งครรภ์ เป็นต้น โดยไม่คำนึงถึงบิดา มารดา ครูอาจารย์ ชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล หรือแม้กระทั่งศักดิ์ศรีของตน เป็นทาสของตัณหา และอารมณ์ใฝ่ต่ำ เป็นปัญหาที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

3) ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ในเด็กและสตรี พบว่า ในปี พ.ศ.2558 มีสถิติความรุนแรงกว่า 30,000 ราย เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2557 มีจำนวน 28,000 คน โดยแบ่งเป็นเด็กกว่า 19,000 คน สตรี กว่า 12,000 ราย ในกลุ่มเด็กพบว่า ร้อยละ 90 เป็นหญิง อายุระหว่าง 10-15 ปี อันดับหนึ่งเป็นการกระทำความรุนแรงต่อร่างกาย ทั้งกักขัง บังคับ ทุบตี อันดับสอง เป็นคดีทางเพศ ทั้งข่มขืน กระทำชำเรา ล่วงละเมิดทางเพศ และจากข้อมูลของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า สตรีและเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงต่อร่างกาย และเข้ารับบริการศูนย์พึ่งได้ ตามโรงพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2556 เฉลี่ยถูกทำร้าย 87 ราย ต่อวัน หรือชั่วโมงละ 4 ราย (WWW.m-society.go.th ค้นพบเมื่อ 13 มีนาคม 2560) นับว่าเป็นสถิติที่น่าสะพรึงกลัวเป็นอย่างมาก เพราะจะส่งผลร้ายแก่เด็กและสตรีในระยะยาว ตลอดถึงนำมาซึ่งปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น การฆ่าตัวตาย การหย่าร้าง เป็นต้น และปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะปัญหาสตรีถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ พบว่า สตรีที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจคิดเป็นภาพรวมของประเทศในปี พ.ศ. 2555

มีอัตรา 15.65 : 100,000 (แสนคน) ในปี พ.ศ. 2556 มีอัตรา 14.45 : 100,000 ในปี พ.ศ. 2557 มีอัตรา 11.78 : 100,000 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงมากพอสมควร เป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขร่วมกัน

4) ปัญหาการทำแท้ง จากรายงานเกี่ยวกับการสำรวจการทำแท้งโดยกรมอนามัยระบุว่าผู้หญิงร้อยละ 40 ที่ขอให้ทำแท้งเป็นนักเรียน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน/ มหาวิทยาลัย โดยร้อยละ 29 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และร้อยละ 60.5 มีอายุต่ำกว่า 25 ปี นอกจากนี้ ร้อยละ 67.5 ของเยาวชนหญิงที่ขอทำแท้งนั้นมิได้ต้องการตั้งครรภ์ และร้อยละ 71.6 ไม่ได้ใช้การคุมกำเนิดแต่อย่างใด (UNICEF-Thailand : 2558, หน้า 9) จะเห็นได้ว่าเป็นสถิติที่สูงพอสมควร ซึ่งปัญหานี้จะนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ตามมามากมาย เช่น สภาพจิตใจของผู้ทำแท้ง ได้รับการกระทบกระเทือน ความเสี่ยงต่อชีวิต และทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ปีพ.ศ. 2557 รายงานว่าสาเหตุประการสำคัญที่วัยรุ่นตั้งครรภ์แบบไม่พร้อม และนำไปสู่การทำแท้ง เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดความมั่นใจในตนเอง ที่จะกล้าปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ และกลัวคนรักจะทิ้ง ส่วนสถานที่ที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์มากที่สุดคือ หอพักหรืออพาร์ทเมนต์ ร้อยละ 44 อันดับสองคือ โรงแรมหรือที่พักหลังจากการจัดงานเลี้ยงหรือเที่ยวกลางคืน ร้อยละ 28 และสถานที่ท่องเที่ยวต่างจังหวัด ร้อยละ 15 และยังมีสถิติปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น ซึ่งไม่อาจนำมากล่าวในที่นี้ได้ครบทุกปัญหา แต่ชี้ให้เห็นว่า สังคมไทยกำลังเผชิญวิกฤตความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรม จรรยาบรรณ การปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม

อย่างทั่วถึงและถูกวิธี

ดังนั้น หิริ โอตตปปะ ถือว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานของมนุษย์แม้กระทั่งการรักษาศีล 5 หรือเบญจศีล ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น “มนุษยธรรม” กล่าวคือธรรมสำหรับมนุษย์หรือบุคคลผู้มีใจสูง เป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์มั่นคงในชีวิต เป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ศีลเป็นพื้นฐานของมนุษยธรรมตามคำอธิบายที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เช่น สมันตปาสาทิกา วิสุทธิมรรค มังคลัตถปิณี พุทธธรรมและพระไตรปิฎก มนุษย์ นั้น คือ ผู้ที่มีใจอันประเสริฐ คุณธรรมที่เป็นปกติ ของมนุษย์ที่จะต้องทรงไว้ให้ได้ตลอดไปก็คือศีล 5 บุคคลที่ไม่มีศีล 5 ไม่เรียกว่ามนุษย์ (พวงเพชร ทองหมื่นไวย, 2559 : 9) โดยการรักษาศีลห้านี้จะต้องอาศัยหิริ โอตตปปะ เป็นพื้นฐาน หากหลักธรรมนี้ ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้ น้อมนำมาประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกวิธี ครอบคลุมทั่วถึง เป็นรูปธรรมแล้ว ประเทศชาติจะได้รับประโยชน์จากมรดกตกทอดที่พระพุทธองค์ทรงมอบให้แก่เรา ชาวพุทธ กล่าวคือจะมีคนทำผิดกฎหมายบ้านเมืองลดลงตามลำดับ จนกระทั่งหมดไปในที่สุด สังคมจะเต็มไปด้วยคนดี มีศีลธรรมสังคมปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ แย่งชิง ข่มเหงซึ่งกันและกัน เพราะจะมีภูมิคุ้มกันขั้นดี นั่นคือจิตใจที่มีความละเอียด และเกรงกลัวต่อการทำความชั่ว เป็นเครื่องคอยเตือนไม่ให้สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น และตนเอง เนื่องจากการกระทำและวาจาล้วนมีใจเป็นแดนเกิด มีใจเป็นประธาน สำเร็จแล้วด้วยใจ กล่าวคือ ใจเป็นนายกายเป็นบ่าว นั่นเอง ซึ่งจะได้กล่าวถึงหลักหิริ โอตตปปะโดยละเอียดต่อไป

ความหมายของ หิริ โอตตปปะ

หิริ เป็นภาษาบาลี แปลว่า ความละอาย บาบได้แก่ละอายใจต่อการทำความชั่ว ประพฤติชั่วทุกประการ มีความละอายใจในขณะกำลังจะทำชั่วทางกาย วาจา ใจ จะรู้สึกขยะแขยง ไม่กล้าทำความชั่ว มีความรังเกียจบาป มีกายทุจริตเป็นต้น มีความเคารพยำเกรง เป็นลักษณะ โอตตปปะ แปลว่า ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่ว ได้แก่ความหวาดกลัวต่อผลของการทำบาป หรือความชั่วนั้น ๆ เรียกอีกอย่างว่า “วิบากกรรม” นั่นเอง คิดเห็นภัยที่เกิดจากการทำความชั่วนั้น (อง.ทุก. ข้อ 255 หน้า 304, ขุ.อิติ. ข้อ 220 หน้า 291/742) ซึ่งในอภิธัมมัตถ-วิภาวินี ระบุว่า โอตตปปะนั้น มีความสะดุ้งต่อบาป เป็นลักษณะ และในขุททกนิกาย อิติวุตตกะ ระบุว่า โอตตปปะนั้น มีความเป็นผู้กลัวโทษ และเห็นแจ้งซึ่งภัยเป็นลักษณะ เรียกว่า “โลกपालธรรม” ซึ่ง ประยงค์ แสนบุราณ (2558 : 12-13) ได้อธิบายไว้ว่า โลกपालธรรม แปลว่า ธรรมที่รักษาโลกหรือคุ้มครองโลกไม่ให้โลกเสื่อมสูญไปจากศีลธรรมไม่ให้มนุษย์มีพฤติกรรมเหมือนสัตว์ป่า โลกपालธรรมนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สุกกธรรม” แปลว่า “ธรรมฝ่ายขาว” ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมฝ่ายขาว 2 อย่างนี้ 2 อย่างเป็นไฉน คือ หิริ 1 โอตตปปะ 1 ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมฝ่ายขาว 2 อย่างนี้แลเป็นธรรมคุ้มครองโลก” คำว่า “ธรรมฝ่ายขาว” นั้นหมายถึง ธรรมที่ชำระกิเลส จากกาย วาจา ใจ ของคนให้สะอาด ไม่ให้ประพฤติดังสัตว์ป่า ดังพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สุกกธรรมที่รักษาสัตว์โลกนี้มี 2 ประการ คือ 1) หิริ 2) โอตตปปะ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ถ้าสุกกธรรมทั้ง 2 อย่างนี้ไม่รักษาสัตว์โลกไว้ในหมู่สัตว์ โลกก็จะไม่ปรากฏผู้ที่เป็นบิดา มารดา น้ำ ป่า ภรรยา ของอาจารย์ หรือภรรยาของครู สัตว์โลกก็จะประพาสสื่อนกันทั่วไปเหมือนอย่าง แกะ และ ไก่ สุกร สุนัข และสุนัขจิ้งจอก

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะเหตุที่ สุกกธรรมทั้ง 2 ประการนี้ ยังคุ้มครองรักษาสัตว์โลกอยู่ ฉะนั้น จึงยังปรากฏ ผู้ที่เป็นมารดา น้ำ ป่า ภรรยาของอาจารย์ หรือภรรยาของครู

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสเนื้อความนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถาประพันธ์ดังนี้ว่า

ถ้าสัตว์เหล่าใดไม่มีหิริและโอตตปปะ ในกาลทุกเมื่อไซ้ สัตว์เหล่านั้นมีสุกกธรรม เป็นมูลปราศไปแล้ว เป็นผู้ถึงชาติและมรณะ ส่วนเหล่าสัตว์ที่เข้าไปตั้งหิริ โอตตปปะ ไว้โดยชอบ ตลอดเวลา มีความเจริญงอกงาม สัตว์เหล่านั้น มีพรหมจรรย์งอกงาม เป็นผู้สงบ มีภพใหม่สิ้นไปแล้ว” (ขุ.อิติ. 1/4/291)

ถามว่า สุกกธรรมทั้ง 2 นั้นมีเนื้อหาอย่างไร ตอบว่า สุกกธรรมทั้ง 2 อย่างนั้น แต่ละอย่าง มีเนื้อหาดังนี้

หิริ แปลว่า ความละอายแก่ใจ ได้แก่ ละอายใจที่จะทำความชั่ว ละอายใจที่จะทำผิดศีลธรรม ละอายใจที่จะละเมิดกฎเกณฑ์ที่ดีงามของสังคม หรือบุคคล (บุคคลผู้มีความละอาย) จึงละเว้นจากการทำความชั่วทุกอย่าง

โอตตปปะ แปลว่า ความเกรงกลัว ได้แก่ ความเกรงกลัวต่อบาป เกรงกลัวต่อผลของการทำชั่ว เกรงกลัวต่อผลของการกระทำความผิดต่อศีลธรรม กล่าวให้สั้นก็คือ เกรงกลัวต่อผลของการทำความชั่วทุกอย่าง ๆ นั่นเอง

ธรรมทั้ง 2 อย่างนี้ชื่อว่า “สุกกธรรม” เพราะทำให้คนชาวสะอาด ทั้งกาย วาจา และจิตใจ และชื่อว่า “โลกपालธรรม” เพราะเป็นธรรมที่คุ้มครองโลก คือหมู่สัตว์ไม่ให้ทำความชั่ว ทำผิดศีลธรรม มนุษย์เราถ้ามีความละอายใจ ต่อการกระทำความชั่ว และมีความเกรงกลัว ต่อผลของความชั่วที่จะเกิดตามมาจากการทำความชั่วนั้น ก็ชื่อว่า “เป็นบุคคลที่เจริญงอกงามในพรหมจรรย์” ดังพุทธพจน์ที่อ้างไว้แล้วข้างบน จะเห็นได้ว่า โลกपालธรรมนั้น ถือว่าเป็นหลักธรรมที่ป้องกันการทำความชั่ว เพราะเป็นหลักธรรมที่ทรงตัวอยู่ได้ด้วยอาการที่กระดากอาย กล่าวคือ ถ้าหมดยายเสียแล้ว บุคคลนั้นๆ ถือได้ว่าไม่มีหิริ และเพราะเป็นธรรมที่ทรงตัวอยู่ได้ด้วยอาการสะดุ้งกลัวต่อความชั่วหรือบาปแม้เล็กน้อย เปรียบดังสะดุ้งกลัวต่ออสรพิษ แม้อสรพิษนั้นจะยังตัวเล็กอยู่ก็ตาม หากไม่มีความกระดากอาย ที่จะทำความชั่วและความสะดุ้งกลัวต่อผลของความชั่ว บุคคลจะทำความชั่วได้ทั้งในที่ลับและในที่แจ้ง

หิริโอตตปปะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาสังคมได้

ในธรรมวินายก สำหรับนักธรรมชั้นตรี ได้อธิบายความไว้ว่า บางคนเกิดความละอายอันมีความเคารพเป็นลักษณะ โดยเหตุ 4 อย่าง คือ เคารพชาติตระกูลเป็นสำคัญ เคารพครูอาจารย์เป็นสำคัญ เคารพทรัพย์มรดกเป็นสำคัญ เคารพคนประพฤตินี้เป็นสำคัญ แล้วไม่กระทำความชั่ว และ หิริ นี้ มีเหตุภายในเป็นสมุฏฐาน อธิบายว่า บางคนคำนึงถึงชาติ วย กำลัง ความรู้ของตนว่าเป็นอย่างนี้ๆ แล้ว ปลงใจว่าไม่ควรทำบาป การ

ไม่ทำบาปนี้ ชื่อว่า เกิดความละอายเพราะเหตุภายใน ซึ่งไม่ว่าปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรและการทิ้งทารกแรกเกิด และปัญหาการทำแท้ง ดังที่กล่าวมาแล้วต้องใช้หลักหิริ โอตตปปะ มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหานั้น โดยวิธีการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหิริ โอตตปปะ ให้กับคนในชาติทุกวัย ให้มองเห็นประโยชน์หรือคุณค่าของตนและคนอื่น โดยให้พัฒนาจิตลักษณะเป็นสำคัญ ควบคู่กับการรณรงค์ให้ครอบครัวช่วยเหลือในการอบรมเลี้ยงดู เพราะครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนหญิง ตลอดถึงวางมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านการให้ความรู้ การพัฒนาเจตคติ และการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต โดยต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนเพื่อให้เห็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต เพราะเพื่อนมีผลในการเกื้อกูลทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะเยาวชนชาย (อรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ธนะชานันท์ และ ทศนา ทองภักดี, 2555 : 12)

ในอรรถกถาธรรมสูตร ในขุททกนิกาย อิติวุตตก (1/4/293-294) มีการวินิจฉัยความว่า “ในหิริ โอตตปปะนั้น หิริ เกิดขึ้นภายใน ย่อมเกิดด้วยเหตุ 4 อย่าง คือ นึกถึงชาติ นึกถึงวัย นึกถึงความเป็นผู้กล้า นึกถึงความเป็นผู้คงแก่เรียน ถามว่า อย่างไร ตอบว่า บุคคลนี้นึกถึงชาติอย่างนี้ ก่อนว่า ชื่อว่าการกระทำความชั่วนี้ไม่ใช่เป็นการกระทำของผู้มีชาติเจริญ เป็นการกระทำของชาวประมงเป็นต้น ผู้มีชาติต่ำ ผู้เจริญเช่นท่านไม่ควรกระทำความชั่ว ดังนี้แล้วไม่กระทำความชั่ว เกิดหิริขึ้น อนึ่ง นึกถึงวัยอย่างนี้ว่า ชื่อว่า การกระทำความชั่วนี้เป็นกรรมที่คนหนุ่ม ๆ ควรกระทำ

คนที่ตั้งอยู่ในวัยเช่นท่าน ไม่ควรกระทำความชั่วนี้แล้ว ไม่กระทำความชั่วมีปาณาติบาตเป็นต้น เกิดหิริขึ้น อนึ่ง นึกถึงความเป็นผู้คงแก่เรียนอย่างนี้ว่า ชื่อว่าการกระทำความชั่วนี้เป็นการกระทำของผู้ที่มีกำลังอ่อนแอ ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยกำลังเช่นท่านไม่ควรกระทำความชั่ว ดังนี้แล้ว ไม่กระทำความชั่ว มีปาณาติบาตเป็นต้น เกิดหิริขึ้น อนึ่ง นึกถึงความเป็นผู้คงแก่เรียนอย่างนี้ว่า ชื่อว่าการกระทำความชั่วนี้เป็นการกระทำของอันธพาล มิใช่เป็นการกระทำของบัณฑิต ผู้เป็นบัณฑิตคงแก่เรียนเช่นท่านไม่ควรกระทำความชั่ว ดังนี้แล้ว ไม่กระทำความชั่วมีปาณาติบาตเป็นต้น เกิดหิริขึ้น บุคคลยังหิริอันเกิดในภายในให้เกิดขึ้นด้วยเหตุ 4 ประการอย่างนี้ ก็และครั้นให้เกิดขึ้นแล้ว พิจารณาถึงหิริในจิตของตนแล้วไม่กระทำความชั่ว หิริ ชื่อว่า เกิดขึ้นภายในด้วยประการฉะนี้

ถามว่า โอตตปปะ ชื่อว่า เกิดขึ้นภายนอกเป็นอย่างไร ตอบว่า บุคคลนี้ถือว่า หากว่าท่านจักกระทำความชั่วนั้น ท่านจักได้รับความเดือดร้อนในบริษัท 4 วิญญูชนทั้งหลาย จักติเตียนท่านเหมือนชาวเมือง รังเกียจของสกปรก ท่านถูกผู้มีศีลกำจัดเสียแล้ว จักเป็นภิกษุอยู่ได้อย่างไร ดังนี้ ย่อมไม่กระทำความชั่ว ด้วยโอตตปปะอันเกิดแล้ว ในภายนอก โอตตปปะ ชื่อว่า ตั้งขึ้นในภายนอกด้วยประการฉะนี้

กล่าวโดยสรุป คือ ผู้ที่มีหิริ โอตตปปะ ต้องประกอบด้วยเหตุภายนอก 4 และเหตุภายใน 8 อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

บุคคลจะมีความกลัวด้วยเหตุภายนอก 4 อย่าง ได้แก่ 1) อดตานุวาทภัย กลัวถูกติเตียนจากตนเอง คือกลัวขาดความภูมิใจในตนเองที่จะมองว่าตนเองเป็นคนไม่ดี ไม่มีความละอาย

เกรงกลัวต่อการทำความชั่ว 2) ประวาทานุภย กลัวถูกตีเตียนจากคนอื่น คือกลัวคนอื่นมองว่าเป็นคนไม่ดี ไม่มีความละอาย ไม่เกรงกลัวต่อการทำความชั่ว 3) ทนทกญ์ กลัวต่อราชทัณฑ์ คือกฎหมายบ้านเมือง กล่าวคือกลัวถูกลงโทษตามกฎหมายบ้านเมือง 4) ทุกคติภย กลัวต่อกัย ในอบายภูมิ คือกลัวตกนรก เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เกิดในอบายต่าง ๆ หลังจากตายไป

บุคคลจะมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาปด้วยเหตุภายใน 8 อย่าง ได้แก่ 1) กุล คำนึงถึงชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล คือละอายใจที่จะทำให้ชื่อเสียงตระกูลของตนเสียหายจากพฤติกรรมของตน 2) วัย คำนึงถึงวัยของตน คือละอายที่จะทำชั่ว เพราะอายุมากขึ้น กลัวเป็นแบบอย่างไม่ดีต่อลูกหลาน และสังคม เป็นต้น 3) พาหุสจจำ คำนึงถึงการศึกษาของตน คือละอายว่ามีการศึกษาเสียเปล่า แต่กลับประพฤตินั้นไม่เหมาะสมกับที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมา 4) ชาติมหตต์ คำนึงถึงชาติอันประเสริฐของตน คือละอายใจว่าเกิดมาจากชาติตระกูลที่สูงเสียเปล่า กลับทำตัวไม่เหมาะสมกับชาติกำเนิดของตน 5) สตถุมหตต์ คำนึงถึงพระพุทธเจ้า บิดามารดา ครูบาอาจารย์ คือ ละอายว่ามีพระศาสนา บิดามารดา ครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้ประเสริฐ เป็นคนดี เป็นผู้อบรมสั่งสอนตนมา แต่ตนกลับประพฤติไม่เหมาะสมกับการเป็นสาวกของพระองค์ เป็นลูกของท่าน เป็นลูกศิษย์ของท่าน 6) ทายชชมหตต์ คำนึงถึงมรดกของพระพุทธเจ้าของบิดามารดา ที่ตนเองจะได้รับ คือละอายใจว่าจะประพฤตินั้นไม่เหมาะสมกับมรดกที่จะได้รับนั้น 7) สพรหมจาริมหตต์ คำนึงถึงเพื่อนที่ดีที่คบกันมา คือละอายใจต่อเพื่อน กลัวเพื่อน

ถูกมองว่าคบกับคนไม่ดี ทำให้เพื่อนแปดเปื้อนไปด้วย 8) สุรภาว คำนึงถึงความกล้าหาญและความสงบเสงี่ยมเจียมตัวของตน คือละอายแก่ใจว่าเป็นคนขลาด ไม่กล้าหาญต่อการทำความดีและมีความสงบเสงี่ยมเจียมตัวไม่เพียงพอสมกับที่เกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นต้น

ดังนั้น ถึงแม้กฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ จะมีความสำคัญอย่างมากต่อการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข แต่เป็นเพียงเครื่องมือประเภทหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้ประกันว่ามนุษย์จะมีพฤติกรรมการทำดี ละเว้นชั่ว หรือที่เรียกว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ได้มากนัก ซึ่งบุคคลจะเชื่อฟังเคารพกฎระเบียบ หรือแม้กระทั่งกฎหมายนั้น ขึ้นอยู่กับระดับจิตจริยธรรมของเขา ซึ่งโคลเบอร์เกอร์ เรียกว่าความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แม้ว่าระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบสังคม จะดีสักแค่ไหนก็ตาม ไม่อาจทำให้คนที่จิตใจต่ำปฏิบัติตามได้ แต่หากจิตใจของเขานั้นสูง แม้สถานการณ์หรือระบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบไม่ดีเท่าที่ควร เขาก็จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม คือควบคุมตนเองได้ ดังนั้น การจะพัฒนาคนควรพัฒนาที่จิตใจเป็นสำคัญ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2550 : 10-19)

สมดังพุทธสุภาษิตที่ว่า

มโนปุพพังคมาธมา

มโนเสฏฐา มโนมยา

มนาสา เจ ปสนเนน

ภาสติ วา โกรตี วา

ตโต น สุกขเมวติ

ฉายาว อนุปายินิติ.

“ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า

มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ
ถ้าบุคคลมีใจผ่องใสแล้ว
พูดอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี
ความสุขย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนั้น
เหมือนเงาตามตัวฉะนั้น”

(ขุททก. ธัมมปท. 1/2/53)

มโนปุพฺพงคมาธมมา
มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปทุญฺเฐน
ภาสติ วา กโรติ วา
ตโตณํ ทุกขมนวติ
จกํว วหโต ปทนฺติ.
“ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า
มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ
ถ้าบุคคลมีใจร้ายแล้ว
พูดอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี
ความทุกข์ย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนั้น
ดุจล้ออันหมุนไปตามรอยเท้าโคผู้นำแอก
ไปฉะนั้น”

(ขุททก. ธัมมปท. 1/2/34)

บทสรุป

ในฐานะที่เมืองไทยขึ้นชื่อว่าเป็นเมือง
พระพุทธศาสนา โดยมีประชาชนส่วนใหญ่นับถือ
ศาสนาพุทธมากถึง 95 เปอร์เซ็นต์ สมควรหรือไม่
ที่เราชาวพุทธจะร่วมมือกันสร้างแบรนด์เนม
ที่ดีให้กับประเทศไทยของเรา ให้ทั่วโลกรู้จัก
ประเทศไทยในนามของ “ประเทศที่มีความสงบ
สันติสุข และปลอดภัยมากที่สุดในโลก” โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งรัฐบาลเองในฐานะผู้บริหารประเทศ
สมควรหรือไม่ที่จะให้ความสำคัญต่อการนำหลัก
โลกपालธรรม หรือ หิริ โอตตปปะ นี้ มากำหนด

เป็นนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหา
สังคม เพื่อให้หน่วยงาน ของรัฐ องค์กรเอกชน
กระทรวง ทบวง กรม สื่อต่าง ๆ สถานศึกษา
นักวิชาการทั้งหลาย รวมไปถึงสถาบันครอบครัว
ช่วยกันส่งเสริมการปลูกฝังศีลธรรม จรรยาที่ดี
แก่ประชาชนชาวไทยทุกคน น้อมนำมาประยุกต์
ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการให้ความรู้ สร้างความ
เข้าใจ สร้างความตระหนัก เห็นความสำคัญของ
ความเป็นผู้ที่มีความละเอียดต่อการทำชั่ว (บาป)
และยำเกรงต่อผลของการทำชั่ว (วิบากกรรม) นั้น
และควรปลูกฝังลูกหลานตั้งแต่ยังเล็ก เพราะเด็ก
เปรียบดั่งผ้าขาว จะเติมแต่งสิ่งใด ก็สามารถ
ทำได้ง่ายกว่าวัยอื่น จิตใจที่มีหิริและโอตตปปะ
จะคอยเหนี่ยวรั้งยับยั้งจิตใจของคน ๆ นั้น ไม่ให้
ประพฤติดุชั่วทุกขณะ ในที่ทุกแห่ง แต่ควรรณรงค์
น้อมนำวจิตใจของคนในชาติทุกวัยให้ยึดหลัก
หิริ โอตตปปะนี้ไปประพฤติ ปฏิบัติประจำใจด้วย
เพราะหากเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ผู้ใหญ่
ไม่ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ไม่นาน
เด็กจะถูกกลืนความคิดและซึมซับเอาความ
ประพฤติไม่ดีไปด้วย แต่หากเราร่วมมือกัน
ทุกฝ่ายโดยไม่ผลักภาระไปให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
ไม่โยนความรับผิดชอบให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
เชื่อมั่นว่าจิตใจที่มีความละเอียดต่อการกระทำ
ความชั่ว และเกรงกลัวต่อผลของมันแล้วไซ้
แม้อยู่ในที่ลับ หรือในที่แจ้ง ย่อมไม่มีคนกล้า
ทำความชั่ว หรือ ก่อปัญหาสังคมดังที่กล่าวแล้ว
ในเบื้องต้นเป็นแน่แท้

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม
ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย (เล่มสี่

น้ำเงิน). (2559). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระสูตรเล่มที่ 33, 40, 45

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2550). “กฎหมาย
กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม”. **วารสาร
พัฒนาสังคม**. คณะพัฒนาสังคม
และสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1.

ธรรมวิภาค ธรรมตรี. “ทริ โอตตปปะ”. ค้นพบ
เมื่อ 13 มีนาคม 2560, จาก WWW.
[http://summapatibut.blogspot.
com/2012/10/blog-post_18.html](http://summapatibut.blogspot.com/2012/10/blog-post_18.html)

“แนวโน้มการคลอดบุตรของมารดาวัยรุ่น พ.ศ.
2554-2558”. ค้นพบเมื่อ 13 มีนาคม
2560, จาก [http://dashboard.
m-society.go.th/asp](http://dashboard.m-society.go.th/asp)

ประยงค์ แสนบุราณ. (2557). “หลักธรรมใน
การปกครองของพระพุทธศาสนา”.
วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 31 ฉบับที่ 3.

พวงเพชร ทองหมื่นไวย. (2559). “ศีลในฐานะ
เป็นพื้นฐานของมนุษย์”. **วารสารธรรม
ทัศน์**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. ปีที่ 16 ฉบับที่ 2.

อรพินท์ ชูชม สุภาพร ธนะชานันท์ และทัศน
ทองภักดี. (2555). “ปัจจัยเชิงเหตุ
และผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของ
เยาวชน”. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์**.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปีที่ 18
ฉบับที่ 2.

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด, สำนักงานพระพุทธ
ศาสนาจังหวัด. “จำนวนพระภิกษุ-
สามเณร ประจำปี 2558”. ค้นพบ
เมื่อ 28 มีนาคม 2560, จาก [https://
www.m-society.go.th/
ewt_news.
php?nid=17961](https://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=17961).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “จำนวนประชากรอายุ
13 ปีขึ้นไป จำแนกตามศาสนา เพศ
และภาค ปี 2554 และ 2557”. ค้นพบ
เมื่อ 28 มีนาคม 2560, จาก [https://
www.m-society.go.th/ewt_news.
php?nid=19079](https://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=19079)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “สถิติการรับแจ้งและ
จับกุมคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ
จำแนกตามประเภทคดีที่รับแจ้ง ทัวราช
อาณาจักร พ.ศ. 2549-2558”. ค้นพบ
เมื่อ 13 มีนาคม 2560, จาก [WWW.
service.nso.go.th](http://WWW.service.nso.go.th).

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
สป.พม. “อัตราสตรีที่ถูกทำร้ายร่างกาย
และจิตใจ (แสนคน)”. ค้นพบเมื่อ 13
มีนาคม 2560, จาก [WWW.m-society.
go.th](http://WWW.m-society.go.th)

UNICEF Thailand. (2015). **Situation Analysis
of Adolescent Pregnancy in
Thailand**. Bangkok: UNICEF.